

ČÁST DRUHÁ

UNIVERZÁLNÍ VZOROVÁ SMLOUVA

1 NADPIS SMLOUVY

Nadpis smlouvy **není nezbytný**, umožňuje však snadnější orientaci ohledně obsahu smlouvy, je proto **vhodný** a v praxi je **standardně využíváný**.

V praxi nastává (nikoliv výjimečně) situace, kdy smluvní strany zvolí **nadpis neodpovídající skutečnému obsahu smlouvy**. Může se tak stát z důvodu omylu (například nedojde ke smazání původního nadpisu u jiné smlouvy, kterou smluvní strany pouze zkopírují a opomenou upravit také nadpis), z důvodu neznalosti (typické u smlouvy kupní nebo o díle – rozlišování mezi těmito dvěma smluvními typy není v některých případech zcela snadné – zejména v případě, kdy koupě věci zahrnuje také její montáž – ta je nezbytná pro funkčnost věci, avšak může být cenově marginálního rozsahu vzhledem k ceně kupované věci) nebo z důvodu záměrného uvedení druhé smluvní strany v omyl (v praxi se stal případ, kdy byla starší důvěřivé osobě předložena příbuzným k podpisu smlouva nazvaná jako „směnná“ – měly se směňovat navzájem určité polní a lesní pozemky – a ve skutečnosti se obsahově jednalo o smlouvu darovací ve prospěch onoho příbuzného). V takovém případě je nutno mít na paměti, že **smlouva se vždy posuzuje podle obsahu, nikoliv jejího nadpisu** (srov. § 555 odst. 1 obč. zák.).

Nadpis smlouvy **nenusí být vyjádřen přesně slovy zákona** (například „kupní smlouva“ podle § 2079 a násl. obč. zák.), postačí jakékoliv vystihnutí podstaty smlouvy vlastními slovy (například „smlouva o koupi auta“). K tomu viz „vhodná úprava ve smlouvě“ níže.

V nadpise smlouvy **nenusí být odkaz na příslušná ustanovení zákona**, jimiž se daná smlouva řídí, neboť těmito ustanoveními se smlouva řídí z povahy věci i bez existence takového odkazu. Doplnění nadpisu o tato ustanovení však zpravidla usnadňuje případnou orientaci stran v zákonném textu (zejména, jde-li o neprav níky). Bude-li v nadpise smlouvy uveden nesprávný odkaz na ustanovení zákona, kterými se daná smlouva řídí, nemá to vliv na platnost smlouvy a smlouva se řídí těmi ustanoveními zákona, jimž skutečně podléhá.

Vhodná úprava ve smlouvě

Varianty nadpisů u kupní smlouvy:

Kupní smlouva

Kupní smlouva – movitá věc

Smlouva o koupi věci
Smlouva o prodeji věci
Smlouva o koupi movité věci uzavřená podle § 2079 a násl. obč. zák.
Smlouva o prodeji nemovitosti

K předchozí právní úpravě

- **Uvedení odkazu na konkrétní ustanovení zákona**, resp. samotný zákon, mělo význam za účinnosti staré právní úpravy například v následující situaci:
Smlouvu o díle uzavřeli dva nepodnikatelé (smlouva by tedy podléhala režimu občanského zákoníku z roku 1964) a v nadpise smlouvy uvedli: „Smlouva o dílo podle § 536 a násl. obchodního zákoníku“. Vystala tak otázka, zda uvedení odkazu na obchodní zákoník (jeho konkrétního ustanovení) představovalo volbu obchodněprávního režimu smlouvy podle § 262 obč. zák. – tzv. fakultativní obchod (která byla v praxi běžná v závěrečných ustanoveních smlouvy či jinde v textu smlouvy) nebo nadpisu nelze přičítat normativní charakter.
- **K tomu se vyjádřil Nejvyšší soud**, který nejprve ve svém rozhodnutí sp. zn. **33 Cdo 1962/98** uvedl, že „dohoda o volbě práva musí obsahovat výslovný projev vůle, neboť jde-li o právní úkon, pro který je pod sankcí neplatnosti stanovena písemná forma, musí být určitost vůle dána obsahem listiny, na níž je zaznamenán. Nestačí, že je účastníkům právního vztahu jasné, co je například předmětem dohody, není-li to seznatelné z jejího textu [...]. V předmětné formulářové smlouvě o dílo je pouze v záhlaví uvedeno, smlouva o dílo uzavřená podle § 536 a násl. obč. zák. Smlouva neobsahuje výslovný projev vůle o volbě práva, který vyžaduje § 262 obč. zák. [...] Pouhý nadpis předmětné formulářové smlouvy tuto podmínku nespĺňuje. Předmětný závazkový vztah tedy není fakultativním obchodem a nelze na něj aplikovat obchodní zákoník“. Z daného rozhodnutí tak vyplynulo, že uvedení odkazu na ustanovení obchodního zákoníku v nadpise nebylo dostačující pro vyvolání účinků volby obchodního zákoníku podle § 262 obč. zák.
- **K opačnému závěru dospěl Nejvyšší soud** v rozhodnutí sp. zn. **33 Cdo 15/2001** (shodně **33 Odo 1306/2005**), podle něhož „k uzavření dohody, že daný závazkový vztah se řídí obchodním zákoníkem ve smyslu § 262 obč. zák., dojde i tím, že smluvní strany v záhlaví formulářové smlouvy uvedou, podle kterých ustanovení obchodního zákoníku se tato smlouva uzavírá“. Z uvedeného novějšího rozhodnutí Nejvyššího soudu lze tak mít za to, že uvedení odkazu na ustanovení obchodního zákoníku učiněné v nadpise účinky volby obchodního zákoníku podle § 262 obč. zák. vyvolalo, a smlouva se tak řídila obchodněprávní úpravou.

2 PREAMBULE A ÚČEL SMLOUVY

2.1 Preambule smlouvy

Preambule je úvodní část textu smlouvy, která **stanovuje** ekonomický význam smlouvy, důvody, úmysl, záměr, význam, účel či smysl textu následujícího za preambulí.¹⁶³ Pomáhá tak objasnit vůli smluvních stran týkající se důvodů, které smluvní strany vedly k uzavření smlouvy, a může být v konkrétním případě významným výkladovým zdrojem (interpretačním pravidlem).¹⁶⁴

Preambule nebývá běžnou součástí smlouvy. Objevuje se spíše ve smlouvách rozsáhlých a/nebo s hodnotným předmětem.

Součástí preambule smlouvy bývá zpravidla deklarace vůle obou smluvních stran dostát závazkům blíže specifikovaným ve smlouvě, zejména naplnění předmětu či účelu smlouvy, prohlášení o finanční solventnosti osoby povinné k peněžitému (event. jinému) plnění, ekonomické důvody vedoucí k uzavření smlouvy apod. Součástí preambule smlouvy však může být řada dalších ujednání – např. obecná deklarace povinnosti k náhradě škody způsobené porušením povinností jedné ze smluvních stran (což ostatně vyplývá přímo ze zákona – srov. § 2894 a násl. obč. zák.), deklarace jednat čestně či zachovat dobré jméno druhé smluvní strany (což je složité v případě, kdy smluvní strana poruší svoje povinnosti vyplývající ze smlouvy a druhá smluvní strana realizuje své ústavně zaručené právo domáhat se ochrany svých práv u soudu či jiného obdobného orgánu – např. u rozhodce či rozhodčího soudu) apod.

Neuvedení preambule ve smlouvě nemá v praxi zpravidla žádný zásadní dopad, neboť obecně formulované závazky v preambuli smlouvy jsou blíže rozvedeny v textu smlouvy, event. z textu smlouvy vyplývají (účel smlouvy zpravidla vyplývá z předmětu smlouvy a dalších ustanovení, z pojetí sankčních nástrojů lze například dovodit záměr smluvních stran spočívající například v důrazu na dodržení termínu, dodání díla bez jakýchkoliv, byť drobných, vad apod.). V případě, že nepravdivost či nedodržení různých deklarací a prohlášení smluvních stran nejsou ve smlouvě výslovně sankcionovány (například smluvní pokutou či právem na odstoupení od smlouvy), stávají se pouhými proklamacemi. Nicméně většinou platí, že i kdyby tato prohlášení ve smlouvě nebyla zakotvena, mohou se uplatnit zákonné důsledky porušení smluvních povinností (např. odpovědnost za škodu, za vady či za prodlení).

¹⁶³ Srov. např. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Preambule>

¹⁶⁴ To platí zejména pro dotváření textu soudem – např. v mezích § 577 obč. zák. a podobných.

2.2 Účel smlouvy

Preambuli smlouvy v praxi **často nahrazuje výslovné uvedení účelu smlouvy** v jejím textu. Účel smlouvy je zpravidla zaměnitelný se samotným předmětem smlouvy (účel smlouvy představuje zpravidla naplnění předmětu smlouvy) a ve smlouvách se obvykle uvádí toliko předmět smlouvy. Zatímco předmět smlouvy vypovídá o tom, „co“ má být dle záměru smluvních stran plněno, účel smlouvy naznačuje, „proč“ se má smluvní závazek (předmět smlouvy) realizovat.

Účel má smysl ve smlouvě uvádět zejména tam, kde se liší účel v konkrétní smlouvě oproti účelu obvyklému (např. dodání umělohmotné trubky může mít odlišný účel – užití ke sbírání tenisových míčků na kurtu, kdy nebude vadit, pokud by jí protékala voda pro drobnou perforaci, a použití stejné trubky pro odtok vody) nebo tam, kde je potřeba vyjádřit vazbu na jiný smluvní vztah (např. účelem smlouvy o díle – subdodávky – bude zhotovení stroje potřebného pro dodávku v jiné zakázce).

K předchozí právní úpravě

Podle předchozí právní úpravy obsažené v obchodním zákoníku však mělo výslovné vyjádření účelu (tedy nikoliv předmětu) smlouvy zásadní význam, neboť pouze zmaření účelu ve smlouvě výslovně vyjádřeného mohlo založit zánik závazku tzv. zmařením účelu smlouvy (srov. § 356 a § 357 obch. zák.), resp. vzniklo právo na odstoupení od smlouvy, pokud byl účel smlouvy zmařen v důsledku podstatné změny okolností. Současná právní úprava již tento institut výslovně neupravuje, neboť podstatná změna okolností vzniklá po uzavření smlouvy zakládá aplikaci § 1764 a násl. obč. zák., event. právo od smlouvy odstoupit podle § 1977 či § 2002 obč. zák.

Vhodná úprava ve smlouvě

■ **Preambule smlouvy:**

Smluvní strany vzájemně deklarují záměr vynaložit veškeré spravedlivě očekávané úsilí k dosažení účelu a předmětu této smlouvy, jímž je výroba a montáž stroje X specifikovaného níže, jakož i k eliminaci či minimalizaci jakýchkoli škodlivých následků vzniklých při plnění povinností z této smlouvy. Smluvní strany prohlašují, že jsou zcela bez problémů schopné splácet své splatné závazky, nejsou zadluženy a nejsou úpadci ani dlužníky; v opačném případě odpovídají za škody tímto druhé smluvní straně způsobené.

■ **Vyjádření účelu ve smlouvě o díle:**

Účelem této smlouvy je sjednání podmínek pro provádění prací, výkonů, dodávek materiálů a výrobků zhotovitelem na níže uvedené stavbě (dále jen „dílo“), včetně ujednání o věcném rozsahu díla, dohodě o jeho ceně, době jeho provádění a provedení, podmínkách úhrady a době záruky za jeho provedení zhotovitelem.

3 OZNAČENÍ SMLUVNÍCH STRAN

3.1 Vhodné označení smluvních stran (podnikatelů x nepodnikatelů)

Při označování smluvních stran je nutno **rozlišovat**, zda jde o podnikatele (a v této kategorii je nutno odlišit, zda jde o fyzickou či právnickou osobu) či o podnikatele.

Základní údaje při označování osob stanoví § 3019 obč. zák.

U **člověka** jde o jméno, bydliště a datum narození, popřípadě identifikující údaj podle jiného právního předpisu.

Identifikujícím údajem **právnické osoby nebo podnikatele** je identifikační číslo osoby, bylo-li jim přiděleno. Identifikačním číslem osoby je číselný kód označovaný zkratkou „IČO“, který slouží k jednoznačné identifikaci subjektu [srov. § 24 písm. c) zák. o základních registrech]. Identifikační číslo osoby je přiděleno všem následujícím osobám, pokud jsou zapsány do evidence dle zákona o základních registrech (§ 25):

- a) právnické osobě,
- b) organizační složce a organizační jednotce právnické osoby,
- c) organizační složce státu,
- d) vnitřní organizační jednotce organizační složky státu, pokud je této vnitřní organizační jednotce zákonem svěřena vlastní působnost,
- e) podnikající fyzické osobě,
- f) zahraniční osobě a organizační složce zahraniční osoby,
- g) svěřenskému fondu.

Na **označování podnikatelů** (ať už osob fyzických či právnických) **na obchodních listinách** (jimiž je nutno rozumět také smlouvy) se kromě uvedeného § 3019 vztahuje také § 435 obč. zák. Podle tohoto ustanovení (odstavce 1) platí, že „každý podnikatel musí uvádět na obchodních listinách a v rámci informací zpřístupňovaných veřejnosti prostřednictvím dálkového přístupu své jméno a sídlo. Podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku uvede na obchodní listině též údaj o tomto zápisu včetně oddílu a vložky; podnikatel zapsaný v jiném veřejném rejstříku uvede údaj o svém zápisu do tohoto rejstříku; podnikatel nezapsaný ve veřejném rejstříku uvede údaj o svém zápisu do jiné evidence. Byl-li podnikateli přidělen identifikující údaj, uvede i ten“. Druhý odstavec téhož ustanovení navíc dodává, že na obchodní listině lze uvést i další údaje, nejsou-li způsobily vyvolat klamavý dojem.

Přehled vhodných způsobů označení smluvních stran (s minimálními potřebnými náležitostmi):

Nepodnikatelé

A. Nepodnikatel – fyzická osoba (člověk)

Nepodnikatel – fyzická osoba se označuje jménem, příjmením (oba údaje je nutno použít v podobě, jak jsou uvedeny v občanském průkazu, resp. v matrice), datem narození (event. rodným číslem) a bydlištěm (navíc event. adresou pro doručování, je-li tato odlišná od bydliště).

Příklad

Josef Novák, nar. 6. 10. 1967, bytem Veveří 17, 611 80 Brno, adresa pro doručování: Nová 1, 690 02 Břeclav

B. Nepodnikatel – právnická osoba

U nepodnikatele – právnické osoby je nutno uvést jeho název, sídlo, identifikační číslo osoby a dále označení osoby, která nepodnikatele – právnickou osobu zastupuje (postačí jméno a příjmení zástupce bez bližších identifikačních údajů).

Příklad

ABC, z. ú., IČO 11 11 11, se sídlem Veveří 23, 611 80 Brno, zastoupená Josefem Novákem, ředitelem ústavu

C. Nepodnikatel – stát, organizační složka státu

Označení státu (jeho organizačních složek)¹⁶⁵ je odlišné v situaci, kdy stát vystupuje v rámci svého horizontálního či vertikálního postavení.

Vystupuje-li stát v rámci standardních závazkových vztahů (včetně vymáhání pohledávek z nich vyplývajících), jde o jeho tzv. horizontální postavení. V takovém případě se bude stát označovat: „Česká republika – Ministerstvo financí“.

Vystupuje-li stát v rámci vztahů nadřízenosti a podřízenosti, tedy typicky v jeho „vrchnostenské“ roli, jde o jeho tzv. vertikální postavení (např. udělení pokuty, poskytnutí informací, stanovisek, vydávání rozhodnutí apod.). V takovém případě se bude stát označovat: „Ministerstvo financí České republiky“.

¹⁶⁵ Organizační složky státu vymezuje blíže § 3 a násl. zák. č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích. Organizační složky státu nemají právní subjektivitu. Rozumí se jimi podle § 3 odst. 1 uvedeného zákona ministerstva a jiné správní úřady státu, Ústavní soud, soudy, státní zastupitelství, Nejvyšší kontrolní úřad, Kancelář prezidenta republiky, Úřad vlády České republiky, Kancelář Veřejného ochránce práv, Akademie věd České republiky, Grantová agentura České republiky a jiná zařízení, o kterých to stanoví zvláštní právní předpis anebo tento zákon (§ 51); obdobné postavení jako organizační složka státu má Kancelář Poslanecké sněmovny a Kancelář Senátu.

K označení státu (jeho organizačních složek) je potřeba dále uvést sídlo, identifikační číslo osoby, označení zastupující osoby (postačí jméno a příjmení zástupce bez bližších identifikačních údajů).

Příklad

Označení organizační složky státu (České republiky) při uzavírání smlouvy s podnikatelem:

Česká republika – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, Na Poříčním právu 1/376, 128 01 Praha 2, IČO 00 55 10 23, označení osoby zastupující (postačí uvedení funkce, jména a příjmení)

Podnikatelé

A. Podnikatel – fyzická osoba

▪ Podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku¹⁶⁶

Podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku se označuje případným titulem (fakultativně), jménem, příjmením (v podobě, jak jsou uvedeny v obchodním rejstříku), případným (fakultativním) dodatkem uvedeným v obchodním rejstříku, identifikačním číslem osoby, sídlem¹⁶⁷ a údajem o zápisu do obchodního rejstříku (oddíl, vložka).

Příklad

Josef Novák, Pekařství BUCHTÍCI, IČO 11 11 12, se sídlem Veveří 23, 611 80 Brno, zapsaný v obchodním rejstříku vedeném Krajským soudem v Brně, oddíl XX, vložka ZZ.

▪ Podnikatel nezapsaný ve veřejném rejstříku¹⁶⁸

Podnikatel nezapsaný ve veřejném rejstříku se označuje případným titulem (fakultativně), jménem, příjmením (v podobě, jak jsou uvedena v občanském průkazu, resp. v matrice), případně zvláštním zákonem požadovaným dodatkem¹⁶⁹, identi-

¹⁶⁶ Srov. zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů.

¹⁶⁷ U fyzické osoby – podnikatele se za účinnosti předchozí právní úpravy používal pojem „místo podnikání“, který byl nahrazen „univerzálním“ označením „sídlo“, které se užívá jak u fyzických osob – podnikatelů, tak u právnických osob.

¹⁶⁸ Srov. zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů.

¹⁶⁹ Například § 12 odst. 1 zák. o advokacii stanoví povinnost advokáta označovat se dovětkem „advokát“.

fikačním číslem osoby, sídlem, údajem o zápisu do jiné evidence než veřejného rejstříku¹⁷⁰.

Příklad

JUDr. Josef Novák, advokát, IČO 11 11 13, se sídlem Masarykova 13, 602 00 Brno, vedný u ČAK pod evid. číslem 122 80

B. Podnikatel – právnická osoba

■ **Podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku¹⁷¹**

Podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku se označuje svojí obchodní firmou¹⁷² (v podobě, v jaké je uvedena v obchodním rejstříku), identifikačním číslem osoby, sídlem, označením osoby zastupující podnikatele (postačí uvedení jména a příjmení) včetně její funkce a údajem o zápisu do obchodního rejstříku (oddíl, vložka).

Příklad

ABC, s. r. o., IČO 11 11 14, se sídlem Veveří 31, 611 80 Brno, zastoupená Josefem Novákem, jednatelem, zapsaná v obchodním rejstříku vedeném Krajským soudem v Brně, oddíl XX, vložka ZZ.

■ **Podnikatel zapsaný v jiném veřejném rejstříku¹⁷³**

Podnikatel zapsaný v jiném veřejném rejstříku se označuje svým názvem (v podobě, jak je uveden v obchodním rejstříku), identifikačním číslem osoby, sídlem a uvedením osoby zastupující podnikatele (postačí uvedení jména a příjmení) včetně její funkce.

Příklad

ABC, z. s., IČO 11 11 11, se sídlem Veveří 23, 611 80 Brno, zastoupená Josefem Novákem, předsedou spolku¹⁷⁴

¹⁷⁰ To platí zejména u tzv. svobodných povolání typu advokáti, notáři, soudní exekutoři, daňoví poradci, patentoví zástupci a dalších.

¹⁷¹ Srov. zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů.

¹⁷² Obchodní firmou se rozumí název, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku – srov. § 423 odst. 1 obč. zák.

¹⁷³ Srov. zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů.

¹⁷⁴ Spolek sice není ze zákona podnikatel, ale v konkrétním případě může naplnit znaky podnikatele podle § 420 odst. 1 obč. zák. Lze si například představit, že bude pronajímat svůj majetek

Ve všech uvedených případech je vhodné uvést **číslo bankovního účtu**, v jehož prospěch má být zaslána peněžitá částka v případě úhrady závazku prostřednictvím bezhotovostního platebního styku. V případě změny čísla účtu či poskytovatele bankovních služeb je vhodné požadovat oznámení (nejlépe e-mailem či písemně) této změny bezodkladně druhé smluvní straně a při neoznámení sjednat smluvní pokutu za každý den prodlení s tímto oznámením nebo výslovnou výlukou z případného prodlení dlužníka s úhradou platby. Pro případ vystavení faktury s odlišným číslem účtu je možné ujednat ve smlouvě například právo smluvní strany tuto fakturu odmítnout a žádat vystavení nové faktury s novou splatností.

Ve vztahu k bankovnímu účtu se do smluv zakotvuje také prohlášení smluvní strany, že je tento bankovní účet (jeho číslo) nahlášen u příslušného správce daně a v případě, že tomu tak nebude, se faktura nestane splatnou, dokud nebude prokázáno nahlášení tohoto čísla bankovního účtu správci daně.

Vhodná úprava ve smlouvě

■ Smluvní ošetření případných změn bankovního účtu:

I. V případě změny bankovního účtu uvedeného v záhlaví této smlouvy má smluvní strana, jejíž číslo bankovního účtu bylo změněno, povinnost tuto změnu bezodkladně (maximálně do tří kalendářních dnů) oznámit druhé smluvní straně (e-mailem nebo písemně); v opačném případě nese strana, která tuto povinnost poruší, veškeré náklady spojené s opětovným zasláním peněžních prostředků ve prospěch bankovního účtu věřitele, riziko škod a dlužník není v takovém případě v prodlení.

II. V případě, že zhotovitel uvede ve své faktuře jiný bankovní účet než jím shora označený v záhlaví této smlouvy, je povinen na tuto skutečnost objednatele výslovně upozornit (průvodním dopisem k faktuře o změně čísla účtu nebo červeným vyznačením nového čísla účtu ve faktuře) před splatností svého nároku, který se stává nárokem nesplatným až do doby naplnění uvedené povinnosti zhotovitele.

■ Prohlášení, že bankovní účet je uveden u správce daně:

I. Ve vztahu k bankovnímu účtu uvedenému v záhlaví této smlouvy zhotovitel prohlašuje, že jde o číslo účtu oznámené správci daně zhotovitele v rámci jeho registrační povinnosti a určené zhotovitelem ke zveřejnění.

II. V případě, že zhotovitel uvede ve své faktuře číslo jiného bankovního účtu než uvedeného v této smlouvě, je jeho nárok nesplatným až do doby, než osvědčí objednateli splnění své oznamovací povinnosti vůči svému správci daně ve vztahu k objednateli nově označenému číslu účtu.

a pro tento konkrétní případ (smluvní vztah) může být shledán podnikatelem podle občanského zákoníku.